

Kirjaamo.stm@gov.fi

VIITE:VN/24836/2023

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle koskien asiakasmaksuasetuksen muutoksia

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen (Keusote) lausuntoa asiakasmaksuasetuksen muutoksista (VN/24836/2023). Keusote kiittää samastaan lausuntopyynnöstä ja antaa seuraavan lausunnon.

Keusoten näkemykset asiakasmaksujen korotukseen

Lausunnolla olevassa asiakasmaksuasetuksessa esitetään asiakasmaksuihin tehtäväksi säännönmukaiset indeksitarkistukset (korotus n. 10 prosenttia ja osassa asiakasmaksuja 10 prosentin tasokorotus), ja minkä lisäksi esitetään erikoissairaanhoidon asiakasmaksuja korotettavaksi hallitusohjelmaan perustuen 10 prosentilla. Hallitusohjelmassa asiakasmaksujen korotuksen kohdentamista erikoissairaanhoidon perustellaan sillä, ettei korotuksen nähdä lisäävän eriarvoisuutta eikä maksujen uskota muodostuvan esteeksi palvelujen saamiselle. Lisäksi hallitusohjelman tavoitteena on terveydenhuollon asiakasmaksujen yhtenäistäminen kansallisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan ehdotetut korotukset lisääisivät hyvinvointialueiden saamia maksutuloja noin 26,9 miljoonalla eurolla vuodessa. Vastaava määrä vähennettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoituksesta. Asiakasmaksuasetuksen ollessa lausunnolla ei ole tietoa tullaanko hyvinvointialueiden rahoitusta koskevaa lainsäätöä muuttamaan edellä mainitulla tavalla. Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan lainsäädännöt tulee valmistella samanaikaisesti epätasaisen informaation välttämiseksi. Valmistelussa tulee myös ottaa huomioon, että hyvinvointialueiden rahoitus on merkittävästi alijäämäinen ja että asiakasmaksukorotusten maksutuottoja nostava vaikutus on erittäin epävarma edellä kuvatuista seikoista johtuen.

Asetusmuutosta koskevassa muistiossa tai lausuntopyynnössä ei ole esitetty laskelmia tai perusteluja maksutulojen lisäykselle ja tätä vastaavalle rahoituksen vähentämiselle. Myöskään perusteita sille, miten arvioitu maksutulojen lisäys jakautuu Uudenmaan alueella hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän välillä ei ole esitetty. Aineistosta ei ilmene millä osuuksilla esimerkiksi Uudenmaan hyvinvointialueiden rahoitusta tulnaisiin vähentämään. Esityksen taloudellisten vaikutusten arvio ei huomioi myöskään muita hyvinvointialueiden asiakasmaksuihin 2024 kohdistuvia muutoksia, kuten ympärivuorokautisen palveluasumisen, pitkäaikaisen

perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon vähimmäiskäyttövaran muutoksia tai säännöllisen kotona annettavan palvelun ja palveluasumisen tulorajojen muutoksia tai maksukaton korotusta.

Säännöllisen kotihoidon ja ympärivuorokautisen palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon asiakasmaksut ovat tulosidonnaisia. Tulosidonnaisten asiakasmaksujen tulorajat sekä vähimmäiskäyttövara ovat indeksisidonnaisia. Koska vähimmäiskäyttövara sekä tulorajat tarkistetaan indeksillä, tulosidonnaisten asiakasmaksujen kertymä ei kasva eläkkeiden indeksitarkistuksista huolimatta (työeläkeindeksin arvioitu tarkistus 1.1.2024 alkaen n. 5,7 %).

Esitettyjä asiakasmaksujen indeksikorotuksia voi pitää lähtökohtaisesti kannatettavina ja asiakasmaksulain mukaisesti perusteltuina. Asetusmuutosta koskevan muistion mukaan asiakasmaksujen korotukset saattavat kuitenkin lisätä niiden pienituloisten asiakkaiden määrää, joille asiakasmaksut aiheuttavat merkittävää taloudellista kuormitusta. Tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa hyvinvointialueen perimät asiakasmaksut lisäävät toimeentulotuen tarvetta tai maksujen ulosottoja.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue pitää välttämättömänä, että nyt esitettävien sekä muiden asiakasmaksujen indeksitarkistusten ja tasokorotusten sekä sosiaaliturvan muutosten vaikutus hyvinvointialueiden tulokertymään arvioidaan esitettyä täsmällisemmin kokonaisuutena, ottaen huomioon myös Uudenmaan hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän erityisaseman suhteessa muihin hyvinvointialueisiin. Mahdollisten aluekohtaisten maksutuottojen lisäyksen osuutta ei tule vähentää sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen rahoituksesta.

Asiakasmaksuasetukseen esitettyjen muutosten myötä erikoissairaanhoidon asiakasmaksut nousevat keskimäärin 10 % (n. 10 prosentin indeksikorotus ja osassa maksuja 10 prosentin tasokorotus). Asiakasmaksukattoa korotetaan indeksitarkistuksen perusteella, mutta siihen ei ole esitetty lisättävän 10 prosentin tasokorotusta. Keusotessa vapaakortteja on kirjattu vajaa 2500 kappaletta vuosittain ja asiakasmaksutuottoja jää saamatta asiakasmaksukaton täyttymisen vuoksi, lisäksi asiakasmaksujen perimättä jättämishakemusten määrä on kasvussa. On odotettavaa, että myönnettävien vapaakorttien määrä kasvaa aikaisempiin vuosiin nähden ja entistä enemmän asiakasmaksutuottoja jää saamatta täytyneen maksukaton vuoksi.

Asiakasmaksuista aiheutuu luottotappioita Keski-Uudenmaan hyvinvointialueelle arviolta 0,9–1,0 Me vuosittain. Luottotappioiden uskotaan entisestään kasvavan asiakasmaksujen korotuksen myötä, koska julkisoikeudelliset maksut maksetaan usein viimeisenä, koska niihin ei liity sanktioita kuten moniin muihin saataviin, eikä palvelut jää saamatta maksamattomien laskujen perusteella. Hallitusohjelmaan sisältyvät sosiaalietuuksien muutokset (esim. työttömyysturvan ja asumistuen leikkaukset sekä useiden etuuksien indeksikorotusten jäädytykset) kasvattavat riskiä, että asiakasmaksuja päätyy entistä enemmän perintään. Asiakasmaksujen keräämiseen ja perintään liittyvien hallinnollisten kustannusten ennakoidaan kasvavan, mikä tulee pienentämään asiakasmaksujen korotuksesta saatavaa maksukertymää.

Mikäli hyvinvointialueiden rahoitusta leikataan asiakasmaksujen korotuksen arvioidulla laskennallisella lisätuottojen määrällä, johtaa tämä hyvinvointialueiden kokonaisrahoituksen pienenemiseen. Huomioiden hyvinvointialueiden nykyinen taloudellinen tilanne ja tuleviin vuosiin kohdistuvat tasapainottamisvaatimukset, Keusote ei pidä hyväksyttävänä, että hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä pelastustoimeen osoitettu valtionrahoitus ja asiakasmaksujen korotukset kytketään toisiinsa. Valtionrahoituksen ja asiakasmaksujen kytkentä toisiinsa edellyttäisi taloudellisten vaikutusten tarkempaa selvittämistä, ja vaikuttavuuslaskelmia esitysten kokonaisvaikutuksesta ottaen huomioon hallitusohjelmaan sisältyvät toimeentuloon ja sosiaalietuuksiin vaikuttavat muutosesitykset

Ystävällisin terveisin,
Päivi Tarsia, rahoitus- ja talousjohtaja
050 - 497 2637
paivi.tarsia@keusote.fi